

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

312. An iudex sæcularis possit punire laicum sub prætextu eius
prohibitionis, etiam si habeat licentiam ab Episcopo in diebus festis
laborandi? Ex part. 4. tract. 1. res. 94

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

De Immunit. Eccles. Resol. CCCXI. &c. 255

comper. §. 3. Martha de success. leg. par. 2. c. 7. An falsus de iur. par. 2. tit. 9. c. 12. & alij communiter; vnde reprobandus est, vt dixi, Wadingus loco citato. Sicut reprobandi sunt etiam, vt optimè aduertit Vela vbi supra, aliqui asserentes crimen vsurarum esse mixti fori in ordine ad Iudicem Laicum, etiam si agatur de quaestione iuris.

3. Nota tamen, quòd quando dicitur crimen vsurarum cum agitur de quaestione iuris, pertinere ad Ecclesiasticum, intelligendum esse de iure obscuro, & opinionibus obruto, argumento textus, & quod ibi Glossa, & Doctores notant, in cap. cum dilectum, §. 8. de consuetudine, non verò de iure claro, quo videlicet aperte fuerit contractus, vt vsurarius damnatus: nam cum id ius cuitari nequeat, ex regula l. ornamento 37. alias 39. ff. de auro, & argento legato: in hoc sanò casu etiam secularis iudex mixtam cum Ecclesiastico iurisdictionem habet ad cognoscendum, & iudicandum de contractu secundum illud Ius, circa cuius intellectum nihil noui videtur atgere, sed ipsum per se certum, ac exploratum detegere, argumento legis hæredes palam 21. ff. de testamentis, l. adeo 7. §. videtur, ff. de acquirendo rerum dominio. Id quod secularibus iudicibus prohibuit non est, vt probat Peguera decis. 30. crimin. num. 23. Et ita ex multis docet Vela, & Agia locis citatis. Sed ego de hoc alibi.

RESOL. CCCXI.

An Principes saeculares possint ex iusta causa dare Iudais postquam licentiam exercendi vsuras absque Pontificis auctoritate? Ex part. 9. tract. 9. & Misc. 4. Ref. 14.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Nauarrus, consil. 33. & 34. de vsuris, & nouissimè Pater VVadingus tract. de Contr. disp. 5. dub. 13. num. 1. Probatur ratione, quam affert Nauarrus supra, permittere vsuras non est intrinsecè malum; alioquin Romanus Pontifex, nec in suo Statu posset eas permittere, nec aliis dare facultatem permittendi: ergo tantum obstat prohibitio Ecclesiae, vel quod sit contra Canonem. Sed ad Canones benè respondet Campegius, quæst. 49. in tract. de Dote, & breuiter dici potest Canones non obligare Principes supremos cum magno Reipublicæ incommodo. Si ergo Princeps aduertat magnam esse in suo Regno necessitatem mutui, illudque non posse aliter haberi, quàm permissione vsurarum, potest quantum iudicauerit necessarium hac in parte permittere, sicuti tolerat meretricis ad seruandam matronarum, & Virginum castitatem: nec in hac re potest per Ecclesiam impediri, vt diximus disputat. 3. dub. 4. §. 2. numero 6. cum de fide hæreticis seruanda egimus. Secundò est illa Praxis generalis per totum penè Orbem. De Italia testatur Campegius supra, de toto Imperio Romano res est certissima, quia vbique pene Iudæi tollerantur cum exercitio vsurarum. In Polonia sunt eorum multa millia: in ditionibus Regis Hispaniæ in quibus non sunt Iudæi, Christianus aliquis à Principe Supremo accipit potestatem scenebrem mensam habendi publicè. In Belgio obseruauit, quòd quamprimùm erigitur in aliqua Ciuitate Mons pietatis, cogatur vsurarius abire; quia non est Reipublicæ necessarius, cum mutuatoni Mons sufficiat. Ita VVa dingus.

2. Sed ego contrariæ sententiæ adhareo. Vnde Addit. ad dictum Consil. 33. Nauarri meritò contra illum insurgit, & asserit negatiuam sententiam esse Tom. I X.

communem, quam cum dicta Additione tenet Malderus in 2. 2. D. Thoma, tract. 5. cap. 3. dub. 24. conclus. 7. Cardinalis de Lugo tom. 2. de Iust. disput. 25. sect. 11. num. 219. & 220. Wigers de Iust. tract. 5. cap. 6. dub. 23. num. 111. vbi sic ait: Si in aliquibus locis iudicetur valdè necessarium propter multorum graues indigentiàs, vnde maiora mala timeantur, permittere vsuras, & vsurarij, qui scenus exercere parati sunt, non velint tamen mutuari, nisi permittatur ipsis actio contra mutuatarios, qui negarent soluere vsuras permissas, ac nisi his negetur actio ad repetendas solutas, vnde Magistratus quasi necessitetur ad faciendam eiusmodi permissionem vsurariis, vt possit succurrere necessitatibus subditorum, & auertere grauiora pericula à communitate: non foret contra Ius naturæ, si Magistratus, iuxta sua promissa, tunc concederet vsurariis actionem, & vrgetet mutuatarios ad solutionem, & non concederet eis actionem repetendi. Quamuis interim vsurariis talia permittere, & actionem concedere, & sic compellere mutuatarios, videatur fore contra Ius Canonicum. Quòd autem non sit contra Ius naturæ, probatur, quia Pontifex, vt testatur Nauarrus consil. 33. de vsuris cogit Christianos in statu Ecclesiastico Romæ, Anconæ, & Auenione ad soluendù Iudæis vsuras permissas: ergo ex rationabilibus causis cõcedere actionem vsurariis ad exigendas vsuras permissas, siue de quibus conuentum est, & ad illas soluendas compellere, non debet censerì esse contra Ius naturæ: neque enim dicendum, quòd ibi in illo facto erret & peccet contra Ius naturæ. Quare neque Princeps secularis sic faciendo peccabit contra Ius naturæ: quamuis, vt id licitè faciat, verius sit, quòd debeat accedere Pontificis dispensatio propter Ius Canonicum. Ita ille, cui adde, præter Doctores citatos, Syluestrum verb. vsura. 9. quæst. 22. & omninò videndum Marquardum de Sufannis, in tract. de Iudæis, part. 1. cap. 11. num. 11. vbi plures Iuriconsultos pro hac sententia adducit.

RESOL. CCCXII.

An index secularis possit punire laicum sub prætextu eius prohibitionis, etiam si habeat licentiam ab Episcopo in diebus festis laborandi? Ex part. 4. tractat. 1. Resol. 94.

§. 1. **N**egatiuè respondendum est, & ita declarauit ^{Sup. hoc supra in Ref. 216. ad medium.} sacra Cardinalium Congregatio sub his verbis. Cum Officiales Curie secularis Mutinæ prætendant, neminem posse in diebus festis vacare operibus seruilibus, etiam de licentia Episcopi, nisi eorum quoque licentiam obtineat, & laborantes absque eorum licentia, incidere in pœnas ab eis, contra non obseruantes dies festos, statutas. Episcopus petit vt declaretur, ad quem spectet huiusmodi licentiam concedere; & an si ipse præuia necessitatis approbatione aliquibus illam concesserit, possint prædicti Officiales eos punire? Sacra Congregatio Cardinalium Concil. Trid. interpretum censuit huiusmodi licentiam concedendi iuxta sacrorum Canonum præscriptum, ad Episcopos tantùm pertinere, non autem ad ministros saeculares, atque eos, qui diebus festis præuia Episcopi licentia operibus seruilibus vacauerint, nequaquam posse à iudicibus laicis quoquo modo multari, aut puniri, Robertus Cardin. Vbaldinus, & hanc declarationem adducit Megalius consil. 97. n. 2. & Homobonus de Bonis in exam. Eccles. part. 3. tr. 15. c. 7. q. 17. resol. 3. qui alios Doctores adducit pro hac firmanda sententia, quam iterum docuit nouissime

noiuissime in *consult. cas. conscient. vol. 1. part. 2. prac. 3. responf. 32.*

RESOL. CCCXIII.

An princeps laicus possit legitimare filium Clerici, si ipse filius sit Clericus?

Et quid si filius Clerici sit laicus? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 112. alias 111.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Couarr. 2. p. de sponsal. cap. 8. §. 8. num. 19. qui citat ad propositum Ioan. Andream, & Lambertinum. Et ratio est: quia possunt laici Clericis priuilegia concedere ex cap. nouit. de iudicis. Ergo priuilegium legitimatiōis potest Princeps sæcularis Clerico communicare: & licet Clerici, sæculari iurisdictioni subiecti non sint, & Princeps in illos potestatem non habeat; tamen supradicta legitimatio in effectu non tam respicit ipsius Clerici legitimandi personam, quam bona ipsa, quæ supponuntur sita intra territorium Principis legitimantis.

2. At, his non obstantibus, contrariam sententiam amplectendam esse existimo, cum Basilio Pontico de matrim. lib. 11. cap. 6. n. 9. & Anguiano tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 23. num. 65. quia supradicta legitimatio est actus iurisdictionis: sed Clericos à sæculari potestate exemptos esse ex se patet: ergo, &c. Adde, quod non solum personæ, sed etiam bona Clericorum sunt exempta: ergo non potest Princeps sæcularis, etiam ex hoc capite, Clericum legitimare. Vnde patet responsio ad argumenta contrariæ sententiæ. Ad primum respondetur, quod procederet, si in tali legitimatiōe ageretur tantum de utilitate Clerici & non de eius præiudicio, ut est in casu nostro, per iurisdictionem incompetentem in illum exercendam, &c. Et nostra opinio est admodum vera, ut aliqui doceant, etiam si filius Clerici sit laicus, non posse Principem sæcularem illum legitimare. Et ita fuisse decisum anno 1562. in Senatu Parisiensi, testatur Petr. de Gregor. lib. 10. Syntag. cap. 4. Vnde Azorius tom. 2. lib. 2. c. 15. q. vlt. asserit, tutius esse ab utroque Principe legitimatiōem postulare.

RESOL. CCCXIV.

An Prælati Summo Pontifice inferiores delegare possint indistinctè laicis causas Ecclesiasticas?

Et supponitur posse Summum Pontificem, si uiderit expodire, iurisdictionem spirituales laicis exercendam committere ad tractandas causas non solum ciuiles, & criminales, sed etiam spirituales? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 113. alias 112.

§. 1. **C**larum est, posse Summum Pontificem, si uiderit expedire, iurisdictionem spirituales laicis exercendam committere, ad tractandas causas, non solum ciuiles & criminales, sed etiam spirituales, ut tradunt Nauarrus in Manual. cap. 27. n. 6. Aufertius de potest. sacul. reg. 4. fallent. 3. & alij.

2. Difficultas consistit, an idem dicendum sit de Episcopis. Et distinguendo communiter respondent: nam, vel causæ spectantes ad Ecclesiasticam iurisdictionem sunt causæ merè ciuiles, & pecuniariæ, vel sunt spirituales: primas causas Episcopus potest laicis delegare, secundas minimè. Et hæc opinio in praxi communiter obseruatur, & obseruanda est, licet de iure nouissime Anguianus in tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 25. n. 4. solide & perdoctè, ut semper solet, contrarium doceat.

RESOL. CCCXV.

An Legatus natus possit exercere iurisdictionem in Regularibus exemptis? Ex p. 1. tr. 2. Ref. 17. alias 16.

§. 1. **R**espondeo negatiuè: nam Legatus à latere potest talem iurisdictionem exercere in exemptis. Et ita docet Gloss. in cap. 1. de off. Legati, in verb. vniuersos. & ibi noster Abbas, Panormitanus num. 8. qui hanc sententiam probat ex cap. si Abbatem de elect. in 5. & ex cap. 1. de verb. significat. Et ita docet etiam Villadiego in tract. de legato, q. 8. n. 20. & ex neotericis tenet etiam hanc sententiam Erasmus de Cochier in tr. de iurisdic. in exemptis, part. 2. q. 2. per totam, & q. 50. n. 6. & part. 4. q. 26. n. 2. cum alijs. Quam uero sint Legati nati, uide Henriquez lib. 10. c. 28. n. 3. Gambacurtam de immunitat. Eccles. lib. 10. c. 8. n. 19. & alios.

*Sequentes Resolutiones uisum est mihi diuidi non posse:
Ideo sequitur*

APOLOGETICA DISCEPTATIO,

DE

OMNIMODA CLERICORVM EXEMPTIONE
ciusque origine contra P. Michaëlem Rabardeum.

RESOL. CCCXVI.

Summatim exponitur, quid sentiat P. Rabardeus circa Immunitatem Ecclesiasticam? Ex part. 7. tractat. 1. Refol. 1.

§. 1. **N**no prætorio 1641. in lucem emissus fuit libellus sic inscriptus. MICHAELIS

RABARDEI Optatus Gallus, de cauendo Schismate, &c. benigna manu scriptum. Hic Auctor in sect. 2. per totam ex professo pertractat materiam Immunitatis personarum, & bonorum Ecclesiasticorum. Et docet Primò, Immunitatem circa personas Ecclesiasticorum esse de iure positiuo Imperatorum, & ex eorum benignitate, & priuilegio concessam. Secundò; non esse concessam ab Imperatoribus absolute, & plenè, sed tantum in quibusdam causis, & casibus. Tertid; posse